

***NIEZALEŻNI CZŁONKOWIE
RAD NADZORCZYCH BANKÓW
W ŚWIETLE PRZEPISÓW ORAZ
REKOMENDACJI KNF I EBA
- CZĘŚĆ II***

KNF

CEDUR
Centrum Edukacji dla
Uczestników Rynku

Marek Grajek

Departament Licencji Bankowych

1 kwietnia 2019 r.

Ilu członków niezależnych?

- *Ustawa o biegłych rewidentach:*

„**Większość członków komitetu audytu**, w tym jego **przewodniczący**, jest niezależna od danej jednostki zainteresowania publicznego”.

- *Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych:*

„W składzie organu nadzorującego instytucji nadzorowanej powinien być zapewniony **odpowiedni udział** członków niezależnych, a tam gdzie jest to możliwe powoływanych spośród kandydatów **wskazanych przez udziałowców mniejszościowych**. W szczególności niezależnością powinni cechować się **członkowie komitetu audytu** lub członkowie organu nadzorującego, którzy posiadają kompetencje z dziedziny rachunkowości lub rewizji finansowej”.

- *Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:*

"następujące instytucje CRD będą posiadały organ zarządzający pełniący funkcję nadzorczą, który będzie składał się z **wystarczającej liczby** niezależnych członków:

- znaczące instytucje CRD;**
- instytucje CRD umieszczone w wykazie.

Instytucje CRD, które nie są znaczące ani nie zostały umieszczone w wykazie, zasadniczo będą posiadały **jednego członka niezależnego** w ramach organu zarządzającego pełniącego funkcję nadzorczą. Jednak właściwe organy nie mogą wymagać posiadania niezależnych dyrektorów w ramach:

- instytucji CRD, które są w **całości posiadane** przez instytucję CRD, w szczególności jeśli przedsiębiorstwo zależne znajduje się w państwie członkowskim w charakterze dominującej instytucji CRD;
- instytucji CRD **niebędących znacznymi** instytucjami CRD, które są **firmami inwestycyjnymi**."

- **Dobre praktyki GPW:**

„Przynajmniej dwóch członków rady nadzorczej spełnia kryteria niezależności, o których mowa w zasadzie II.Z.4.”.

- **Zalecenie KE z 15 lutego 2005 r.:**

„W składzie organu nadzorującego instytucji nadzorowanej powinien być zapewniony **odpowiedni udział** członków niezależnych, a tam gdzie jest to możliwe powoływanych spośród kandydatów **wskazanych przez udziałowców mniejszościowych**. W szczególności niezależnością powinni cechować się członkowie komitetu audytu lub członkowie organu nadzorującego, którzy posiadają kompetencje z dziedziny rachunkowości lub rewizji finansowej”.

- **Wytyczne BIS:**

"The board must be suitable to carry out its responsibilities and have a composition that facilitates effective oversight. For that purpose, the board should be comprised of a **sufficient number** of independent directors.”

Bycie niezależnym a niezależność osądu

Wytyczne EBA w sprawie oceny kwalifikacji członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje

„**Niezależność osądu**” jest wzorcem zachowania przejawiającym się w szczególności podczas dyskusji oraz podejmowania decyzji w ramach organu zarządzającego wymaganym od każdego członka organu zarządzającego bez względu na to, czy członek uważa się za „będącego niezależnym” (...). Wszyscy członkowie organu zarządzającego będą aktywnie angażować się w swoje obowiązki oraz będą w stanie wydawać własne rozsądne, obiektywne i niezależne decyzje i opinie, wykonując swoje funkcje i obowiązki.

„**Bycie niezależnym**” oznacza, że członek organu zarządzającego pełniący funkcję nadzorczą nie posiada obecnie ani nie posiadał w przeszłości żadnych powiązań czy relacji z instytucją CRD lub jej zarządem, które miałyby wpływ na obiektywną i wyważoną ocenę sytuacji przez członka i ograniczyłyby zdolność członka do podejmowania decyzji w sposób niezależny. Fakt, iż członek uważa się za „będącego niezależnym” nie oznacza, że członek organu zarządzającego powinien być automatycznie uważany za posiadający „niezależność osądu”, gdyż członek może nie posiadać wymaganych umiejętności behawioralnych.

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

bycie niezależnym

vs

niezależność osądu

niektórzy członkowie

wszyscy członkowie

stan faktyczny

wzorzec zachowania (cecha)

Oceniane: powiązania osobiste i instytucjonalne

Oceniane: zachowania, cechy osobowości, przypadki
konfliktu interesów

negatywna ocena oznacza niemożność zaliczenia
w poczet członków niezależnych

negatywna ocena oznacza niemożność powołania
w skład rady

Kryteria niezależności

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych

Niezależność przejawia się przede wszystkim **brakiem bezpośrednich i pośrednich powiązań** z instytucją nadzorowaną, członkami organów zarządzających i nadzorujących, znaczącymi udziałowcami i podmiotami z nimi powiązanymi.

Dobre praktyki GPW

W zakresie kryteriów niezależności członków rady nadzorczej stosuje się Załącznik II do Zalecenia Komisji Europejskiej 2005/162/WE z dnia 15 lutego 2005 r. dotyczącego roli dyrektorów niewykonawczych lub będących członkami rady nadzorczej spółek giełdowych i komisji rady (nadzorczej).

Niezależnie od postanowień pkt 1 lit. b) dokumentu, o którym mowa w poprzednim zdaniu, osoba będąca **pracownikiem spółki, podmiotu zależnego lub podmiotu stowarzyszonego**, jak również osoba **związana** z tymi podmiotami **umową o podobnym charakterze**, nie może być uznana za spełniającą kryteria niezależności. Za powiązanie z akcjonariuszem wykluczające przymiot niezależności członka rady nadzorczej w rozumieniu niniejszej zasady rozumie się także **rzeczywiste i istotne powiązania** z akcjonariuszem posiadającym co najmniej **5% ogólnej liczby głosów** w spółce.

Nieprzynależność do kadry kierowniczej jednostki:

Ustawa o biegłych rewidentach:

nie należał ani w okresie ostatnich **5 lat** [lub **1 roku** w banku spółdzielczym] od dnia powołania nie należał do kadry kierowniczej wyższego szczebla, w tym nie jest ani **nie był członkiem zarządu** lub innego organu zarządzającego danej jednostki zainteresowania publicznego lub jednostki z nią powiązanej;

Zalecenie KE z 2005:

nie jest dyrektorem wykonawczym lub zarządzającym spółki lub spółki stowarzyszonej i nie piastowała takiego stanowiska w ciągu ostatnich **5 lat**;

Nieprzynależność do kadry kierowniczej jednostki:

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

- **posiada lub posiadał mandat jako członek organu zarządzającego** pełniącego funkcję kierowniczą w ramach instytucji objętej zakresem konsolidacji ostrożnościowej, chyba że nie zajmował takiego stanowiska przez ostatnie **5 lat**;
- był uprzednio zatrudniony **na najwyższym szczeblu w hierarchii** instytucji CRD lub innego podmiotu objętego zakresem konsolidacji ostrożnościowej, będąc **bezpośrednio odpowiedzialny tylko przed organem zarządzającym**, oraz pomiędzy zakończeniem okresu takiego zatrudnienia a pełnieniem obowiązków w ramach organu zarządzającego nie upłynęły **3 lata**;

Zakaz zatrudnienia w danej jednostce:

Ustawa o biegłych rewidentach:

nie jest ani nie był w okresie ostatnich **3 lat** [lub **1 roku** w banku spółdzielczym] od dnia powołania **pracownikiem** danej jednostki zainteresowania publicznego lub jednostki z nią powiązanej, **z wyjątkiem** sytuacji gdy członkiem komitetu audytu jest pracownik nienależący do kadry kierowniczej wyższego szczebla, który został wybrany do rady nadzorczej lub innego organu nadzorczego lub kontrolnego danej jednostki zainteresowania publicznego jako **przedstawiciel pracowników**;

Zalecenie KE z 2005:

nie jest **pracownikiem** spółki lub spółki stowarzyszonej; nie była w takiej sytuacji w ciągu ostatnich **3 lat**, **z wyjątkiem** sytuacji, kiedy dyrektor niewykonawczy lub będący członkiem rady nadzorczej nie należy do kadry kierowniczej wysokiego szczebla lub został wybrany do rady (nadzorczej) w kontekście systemu **przedstawicielstwa pracowniczego** uznanego prawem i przewidującego odpowiednią ochronę przed niesłusznym zwolnieniem i innymi formami niesprawiedliwego traktowania;

Zakaz zatrudnienia w danej jednostce:

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

- jest **pracownikiem** akcjonariusza posiadającego pakiet kontrolny instytucji CRD lub jest związany z nim w inny sposób;
- jest **zatrudniony** przez podmiot objęty zakresem konsolidacji, z **wyjątkiem** sytuacji, w której spełnione są dwa z następujących warunków:
 - członek **nie jest na najwyższym szczeblu** w hierarchii instytucji, który odpowiada bezpośrednio przed organem zarządzającym;
 - członek został wybrany do pełnienia funkcji nadzorczej w kontekście systemu **reprezentacji pracowników**, a prawo krajowe przewiduje zapewnienie mu odpowiedniej ochrony przed niesłusznym zwolnieniem lub innymi formami niesprawiedliwego traktowania;

Zakaz pobierania dodatkowego wynagrodzenia:

Ustawa o biegłych rewidentach:

nie otrzymuje lub nie otrzymał dodatkowego wynagrodzenia, w znacznej wysokości, od danej jednostki zainteresowania publicznego lub jednostki z nią powiązanej, **z wyjątkiem** wynagrodzenia, jakie otrzymał **jako członek rady nadzorczej** lub innego organu nadzorczego lub kontrolnego, w tym komitetu audytu;

Zalecenie KE z 2005:

nie otrzymuje ani nie otrzymała dodatkowego wynagrodzenia, w znaczącej wysokości, od spółki lub spółki stowarzyszonej, **oprócz wynagrodzenia otrzymywanego jako dyrektor niewykonawczy lub członek rady nadzorczej**. Takie dodatkowe wynagrodzenie obejmuje w szczególności udział w systemie przydziału opcji na akcje lub w innym systemie wynagradzania za wyniki; nie obejmuje otrzymywania kwot wynagrodzenia w stałej wysokości w ramach planu emerytalnego (w tym wynagrodzenia odroczonego) z tytułu wcześniejszej pracy w spółce (pod warunkiem że warunkiem wypłaty takiego wynagrodzenia nie jest kontynuacja zatrudnienia);

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

poza wynagrodzeniem z tytułu zajmowanego stanowiska i zatrudnienia zgodnie z ppkt e członek **otrzymuje znaczne honoraria i inne świadczenia** od instytucji CRD lub innego podmiotu objętego zakresem konsolidacji ostrożnościowej;

Zakaz sprawowania kontroli nad jednostką:

Ustawa o biegłych rewidentach:

nie sprawuje kontroli w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 37 lit. a-e ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości lub **nie reprezentuje** osób lub podmiotów **sprawujących kontrolę** nad daną jednostką zainteresowania publicznego;

Zalecenie KE z 2005:

nie jest akcjonariuszem lub **nie reprezentuje** w żaden sposób **akcjonariusza(-y) posiadającego(-ych) pakiet kontrolny** (gdzie kontrolę ustala się przez odesłanie do przypadków wspomnianych w art. 1 ust. 1 dyrektywy Rady 83/349/EWG).

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

jest **akcjonariuszem posiadającym pakiet kontrolny** instytucji CRD określonym poprzez odniesienie do przypadków wymienionych art. 22 ust. 1 dyrektywy 2013/34/UE lub **reprezentuje interesy akcjonariusza posiadającego pakiet kontrolny**, w tym w przypadku gdy właścicielem jest państwo członkowskie lub inny organ publiczny;

Zakaz utrzymywania istotnych stosunków gospodarczych:

Ustawa o biegłych rewidentach:

nie utrzymuje ani w **okresie ostatniego roku** od dnia powołania **nie utrzymywał istotnych stosunków gospodarczych** z daną jednostką zainteresowania publicznego lub jednostką z nią powiązaną, bezpośrednio lub będąc właścicielem, współnikiem, akcjonariuszem, członkiem rady nadzorczej lub innego organu nadzorczego lub kontrolnego, lub osobą należącą do kadry kierowniczej wyższego szczebla, w tym członkiem zarządu lub innego organu zarządzającego podmiotu utrzymującego takie stosunki;

Zalecenie KE z 2005:

nie utrzymuje obecnie ani nie utrzymywała w ciągu ostatniego roku znaczących stosunków handlowych ze spółką lub spółką stowarzyszoną, bezpośrednio lub w charakterze współnika, akcjonariusza, dyrektora lub pracownika wysokiego szczebla organu utrzymującego takie stosunki. Stosunki handlowe obejmują sytuację bycia znaczącym dostawcą towarów lub usług (w tym usług finansowych, prawnych, doradczych lub konsultingowych), znaczącym klientem i organizacją, która otrzymuje znacznej wysokości wkłady od spółki lub jej grupy.

Zakaz utrzymywania istotnych stosunków gospodarczych:

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

- **posiada istotne powiązania finansowe lub handlowe** z instytucją CRD,
- w okresie **3 lat** był **zleceniodawcą** ważnego zawodowego **doradcy, zewnętrznego audytora lub ważnego konsultanta** instytucji CRD lub innego podmiotu objętego zakresem konsolidacji ostrożnościowej lub pracownikiem istotnie powiązany w inny sposób ze świadczoną usługą;
- **jest lub w ciągu ostatniego roku był znaczącym dostawcą lub znaczącym klientem** instytucji CRD lub innego podmiotu objętego zakresem konsolidacji ostrożnościowej lub **posiadał inne znaczące powiązania handlowe**, lub jest **pracownikiem wysokiego szczebla znaczącego dostawcy, klienta** lub podmiotu komercyjnego posiadającego znaczące powiązania handlowe lub jest z nim w inny sposób powiązany bezpośrednio lub pośrednio;

Brak bliskich relacji z firmą audytorską:

Ustawa o biegłych rewidentach:

nie jest i w okresie ostatnich 2 lat od dnia powołania nie był:

- a) **właścicielem**, współnikiem (w tym komplementariuszem) lub akcjonariuszem **obecnej lub poprzedniej firmy audytorskiej** przeprowadzającej badanie sprawozdania finansowego danej jednostki zainteresowania publicznego lub jednostki z nią powiązanej lub
- b) **członkiem rady nadzorczej** lub innego organu nadzorczego lub kontrolnego **obecnej lub poprzedniej firmy audytorskiej** przeprowadzającej badanie sprawozdania finansowego danej jednostki zainteresowania publicznego, lub
- c) **pracownikiem lub osobą należącą do kadry kierowniczej wyższego szczebla**, w tym członkiem zarządu lub innego organu zarządzającego **obecnej lub poprzedniej firmy audytorskiej** przeprowadzającej badanie sprawozdania finansowego danej jednostki zainteresowania publicznego lub jednostki z nią powiązanej, lub
- d) **inną osobą fizyczną, z której usług korzystała lub którą nadzorowała obecna lub poprzednia firma audytorska** lub biegły rewident działający w jej imieniu;"

Brak bliskich relacji z firmą audytorską:

Zalecenie KE z 2005:

nie jest obecnie lub w ciągu ostatnich **3 lat** nie była **wspólnikiem** lub **pracownikiem** **obecnego lub byłego rewidenta zewnętrznego** spółki lub spółki stowarzyszonej.

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

w okresie **3 lat** był zleceniodawcą ważnego zawodowego doradcy, **zewnętrznego audytora** lub ważnego konsultanta instytucji CRD lub innego podmiotu objętego zakresem konsolidacji ostrożnościowej lub pracownikiem istotnie powiązany w inny sposób ze świadczoną usługą;

Brak relacji rodzinnych z jednostką lub zarządem:

Ustawa o biegłych rewidentach:

- nie jest **małżonkiem, osobą pozostającą we wspólnym pożyciu, krewnym lub powinowatym** w linii prostej, a w linii bocznej do czwartego stopnia - członka zarządu lub innego organu zarządzającego danej jednostki zainteresowania publicznego lub osoby, o której mowa w pkt 1-8;
- nie pozostaje w stosunku **przysposobienia, opieki lub kurateli** z członkiem zarządu lub innego organu zarządzającego danej jednostki zainteresowania publicznego lub osobą, o której mowa w pkt 1-8.

Zalecenie KE z 2005:

nie jest członkiem **bliskiej rodziny** dyrektora wykonawczego lub zarządzającego, lub osób w sytuacjach opisanych w lit. a)–h).

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

członek jest **bliskim członkiem rodziny** członka organu zarządzającego pełniącego funkcję kierowniczą w instytucji CRD lub innym podmiocie objętym zakresem konsolidacji ostrożnościowej lub osobą znajdującą się w sytuacji, o której mowa w lit. a do h.

Limit czasu w radzie nadzorczej:

Ustawa o biegłych rewidentach:

nie jest członkiem rady nadzorczej lub innego organu nadzorczego lub kontrolnego danej jednostki zainteresowania publicznego dłużej niż **12 lat**;

Zalecenie KE z 2005:

nie pełniła funkcji w radzie (nadzorczej) jako dyrektor niewykonawczy lub dyrektor będący członkiem rady nadzorczej dłużej niż przez trzy kadencje (lub dłużej niż **12 lat**, kiedy prawo krajowe przewiduje bardzo krótki wymiar normalnych kadencji).

Wytyczne EBA w sprawie oceny odpowiedniości członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje:

członek rady nie jest niezależny, jeżeli:

członek działał w charakterze członka organu zarządzającego w ramach podmiotu przez **12 kolejnych lat** lub dłużej;

Obowiązki niezależnego członka rady nadzorczej - wspólne dla wszystkich członków rad nadzorczych

Ogólne ramy obowiązków członka rady nadzorczej banku:

- dla spółek akcyjnych – art. 382-384 ksh
- dla spółdzielni – art. 44 i 46 prawa spółdzielczego
- w bankach – art. 9a, 9ca, 9cb, 9cd, 9ce, 9f, 22, 79a prawa bankowego

Aktywność i poświęcanie czasu

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych:

- Organ nadzorujący powinien posiadać zdolność do podejmowania na bieżąco niezbędnych czynności nadzorczych w szczególności w zakresie realizacji przyjętych celów strategicznych lub istotnych zmian poziomu ryzyka lub materializacji istotnych ryzyk w działalności instytucji nadzorowanej, a także w zakresie sprawozdawczości finansowej, w tym wprowadzania istotnych zmian w polityce rachunkowości mających znaczący wpływ na treść informacji finansowej.
- Członek organu nadzorującego instytucji nadzorowanej powinien wykonywać swoją funkcję w sposób aktywny, wykazując się niezbędnym poziomem zaangażowania w pracę organu nadzorującego. Niezbędny poziom zaangażowania przejawia się w poświęcaniu czasu w wymiarze umożliwiającym należyte wykonywanie zadań organu nadzorującego.
- Pozostała aktywność zawodowa członka organu nadzorującego nie może odbywać się z uszczerbkiem dla jakości i efektywności sprawowanego nadzoru.

Obiektywizm

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych:

Organ nadzorujący oraz poszczególni jego członkowie przy wykonywaniu nadzoru kierują się obiektywną oceną i osądem.

Zalecenie KE z 15 lutego 2005 r.:

utrzymywać w każdych okolicznościach niezależność swojej analizy, decyzji i działania;

Unikanie konfliktu interesów

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych:

Członek organu nadzorującego powinien powstrzymać się od podejmowania aktywności zawodowej lub pozazawodowej, która mogłaby prowadzić do powstania konfliktu interesów lub w inny sposób wpływać negatywnie na jego reputację jako członka organu nadzorującego instytucji nadzorowanej. Zasady ograniczania konfliktu interesów powinny być określone w odpowiedniej regulacji wewnętrznej określającej między innymi zasady identyfikacji, zarządzania oraz zapobiegania konfliktom interesów, a także zasady wyłączenia członka organu nadzorującego w przypadku zaistnienia konfliktu interesów lub możliwości jego zaistnienia.

Nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej

Ustawa Prawo bankowe:

- Rada nadzorcza banku sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania oraz ocenia adekwatność i skuteczność tego systemu.
- Zarząd banku opracowuje i wdraża politykę wynagrodzeń zatwierdzoną przez radę nadzorczą.
- W banku istotnym działają:
 - 1) komitet do spraw wynagrodzeń,
 - 2) komitet do spraw ryzykaw skład których wchodzi osoby powoływane spośród członków rady nadzorczej banku.
- W banku istotnym działa komitet do spraw nominacji, którego członkowie są powołani przez radę nadzorczą spośród swoich członków.
- Komitet do spraw nominacji albo rada nadzorcza, jeżeli nie powołano tego komitetu, przyjmuje politykę różnorodności w składzie zarządu banku, uwzględniającą szeroki zestaw cech i kompetencji wymaganych w przypadku osób pełniących funkcję członków zarządu.

Nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej

Rozporządzenie MF w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach:

Rada nadzorcza sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej, szacowania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów strategii i procedur szacowania kapitału wewnętrznego i utrzymywania poziomu funduszy własnych na poziomie nie niższym niż oszacowany kapitał wewnętrzny banku, polityki wynagrodzeń oraz procedur anonimowego zgłaszania naruszeń prawa oraz obowiązujących w banku procedur i standardów etycznych oraz ocenia ich adekwatność i skuteczność. W celu realizacji tych zadań rada nadzorcza w szczególności:

- 1) wybiera członków zarządu posiadających odpowiednie kwalifikacje do sprawowania wyznaczonych im funkcji;
- 2) zatwierdza przyjętą przez zarząd strategię zarządzania bankiem oraz nadzoruje jej przestrzeganie;
- 3) monitoruje skuteczność czynności wykonywanych przez członków zarządu w związku z realizacją ich zadań w zakresie systemu zarządzania;
- 4) nadzoruje przestrzeganie w banku polityk, procedur i planów, o których mowa w § 2 ust. 1.

Nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej

Rozporządzenie MF w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach:

Rada nadzorcza sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem oraz ocenia adekwatność i skuteczność tego systemu, w szczególności przez:

- 1) zatwierdzenie określonego przez zarząd banku akceptowalnego ogólnego poziomu ryzyka oraz monitorowanie jego przestrzegania;
- 2) zatwierdzenie przyjętej przez zarząd banku strategii zarządzania ryzykiem oraz monitorowanie jej przestrzegania;
- 3) nadzór nad opracowaniem, przyjęciem i wdrożeniem polityk i procedur, na podstawie których funkcjonować ma w banku system zarządzania ryzykiem;
- 4) nadzór nad wykonywaniem przez członków zarządu obowiązków, o których mowa w § 8 i § 9;
- 5) określenie zasad raportowania do rady nadzorczej o rodzajach i wielkości ryzyka w działalności, po uprzednim przedstawieniu propozycji przez zarząd, w sposób umożliwiający nadzorowanie systemu zarządzania ryzykiem w banku;
- 6) coroczną ocenę adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem.

W ramach nadzoru nad systemem zarządzania ryzykiem rada nadzorcza może zlecić bieżące monitorowanie systemu zarządzania ryzykiem komitetowi do spraw ryzyka, o którym mowa w art. 9cb ust. 1 pkt 2 ustawy - Prawo bankowe, lub połączonemu komitetowi, o którym mowa w art. 9cb ust. 5 tej ustawy.

Bez względu na zlecenie bieżącego monitorowania systemu zarządzania ryzykiem komitetom wskazanym w ust. 1 na radzie nadzorczej spoczywa odpowiedzialność za nadzór i coroczną ocenę adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem.

Nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej

Rozporządzenie MF w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach:

Rada nadzorcza sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu kontroli wewnętrznej.

W ramach nadzoru nad działalnością banku rada nadzorcza monitoruje skuteczność systemu kontroli wewnętrznej w oparciu o informacje uzyskane od komórki do spraw zgodności, komórki audytu wewnętrznego, zarządu banku oraz komitetu audytu, jeżeli został powołany.

Rada nadzorcza dokonuje corocznej oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, w tym corocznej oceny adekwatności i skuteczności funkcji kontroli, komórki do spraw zgodności oraz komórki audytu wewnętrznego.

Jeżeli w banku został powołany komitet audytu, rada nadzorcza przeprowadza oceny, o których mowa w ust. 3, na podstawie opinii tego komitetu.

W ramach zapewniania przez system kontroli wewnętrznej przestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych rada nadzorcza banku:

- 1) nadzoruje wykonywanie obowiązków przez zarząd dotyczących zarządzania ryzykiem braku zgodności;
- 2) zatwierdza politykę zgodności banku;
- 3) co najmniej raz w roku ocenia stopień efektywności zarządzania ryzykiem braku zgodności przez bank.

Nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej

Rozporządzenie MF w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach:

- Zarząd i rada nadzorcza zatwierdzają regulamin funkcjonowania komórki do spraw zgodności i komórki audytu wewnętrznego.
- Osoba kierująca komórką audytu wewnętrznego oraz osoba kierująca komórką do spraw zgodności mają zapewniony bezpośredni kontakt z członkami zarządu i rady nadzorczej.
- Osoba kierująca komórką audytu wewnętrznego oraz osoba kierująca komórką do spraw zgodności lub osoby je zastępujące uczestniczą w posiedzeniach rady nadzorczej i komitetu audytu, jeżeli został powołany, w przypadku gdy przedmiotem posiedzenia są zagadnienia związane z systemem kontroli wewnętrznej, w tym zapewnianiem zgodności, audytem wewnętrznym lub zarządzaniem ryzykiem.
- Powołanie osoby kierującej komórką audytu wewnętrznego oraz osoby kierującej komórką do spraw zgodności odbywa się za zgodą rady nadzorczej.
- Odwołanie osoby kierującej komórką audytu wewnętrznego oraz osoby kierującej komórką do spraw zgodności odbywa się za zgodą rady nadzorczej po uprzednim wysłuchaniu tych osób przez radę nadzorczą.

Nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej

Rozporządzenie MF w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach:

- Rada nadzorcza, w zależności od potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz w roku, ocenia adekwatność i skuteczność procedury anonimowego zgłaszania przez pracowników naruszeń.
- Rada nadzorcza banku zatwierdza politykę w zakresie szacowania kapitału wewnętrznego i zarządzania kapitałowego oraz dokonywania przeglądów strategii i procedur szacowania kapitału wewnętrznego i zarządzania kapitałowego.

Obowiązki niezależnego członka rady nadzorczej - wszyscy niezależni członkowie

Udokumentowanie niezależności

Dobre praktyki GPW:

- Członek rady nadzorczej przekazuje pozostałym członkom rady oraz zarządowi spółki oświadczenie o spełnianiu przez niego kryteriów niezależności określonych w zasadzie II.Z.4. Rada nadzorcza ocenia, czy istnieją związki lub okoliczności, które mogą wpływać na spełnienie przez danego członka rady kryteriów niezależności. Ocena spełniania kryteriów niezależności przez członków rady nadzorczej przedstawiana jest przez radę zgodnie z zasadą II.Z.10.2
- Poza czynnościami wynikającymi z przepisów prawa raz w roku rada nadzorcza sporządza i przedstawia zwyczajnemu walnemu zgromadzeniu: sprawozdanie z działalności rady nadzorczej, obejmujące co najmniej informacje na temat:
 - składu rady i jej komitetów,
 - spełniania przez członków rady kryteriów niezależności,

Udokumentowanie niezależności

Wytyczne EBA w sprawie zarządzania wewnętrznego:

W przypadku gdy na mocy art. 106 ust. 2 dyrektywy 2013/36/UE właściwe organy wymagają od jednostek dominujących corocznego publikowania opisu ich struktury prawnej oraz zarządzania, a także struktury organizacyjnej grupy instytucji, informacje te powinny obejmować wszystkie podmioty w obrębie struktury grupowej określonej w dyrektywie 2013/34/UE27, w podziale na kraje. Publikacje takie powinny obejmować co najmniej: informacje na temat struktury, organizacji i członków organu zarządzającego, w tym na temat liczby jego członków i **liczby członków uznawanych za niezależnych, wraz z określeniem płci i okresu trwania mandatu każdego członka organu zarządzającego;**

Udokumentowanie niezależności

Dobre praktyki GPW:

- Członek rady nadzorczej przekazuje pozostałym członkom rady oraz zarządowi spółki oświadczenie o spełnianiu przez niego kryteriów niezależności określonych w zasadzie II.Z.4. Rada nadzorcza ocenia, czy istnieją związki lub okoliczności, które mogą wpływać na spełnienie przez danego członka rady kryteriów niezależności. Ocena spełniania kryteriów niezależności przez członków rady nadzorczej przedstawiana jest przez radę zgodnie z zasadą II.Z.10.2;
- Poza czynnościami wynikającymi z przepisów prawa raz w roku rada nadzorcza sporządza i przedstawia zwyczajnemu walnemu zgromadzeniu: sprawozdanie z działalności rady nadzorczej, obejmujące co najmniej informacje na temat:
 - składu rady i jej komitetów,
 - spełniania przez członków rady kryteriów niezależności;
- Spółka prowadzi korporacyjną stronę internetową i zamieszcza na niej, w czytelnej formie i wyodrębnionym miejscu, oprócz informacji wymaganych przepisami prawa: Skład zarządu i rady nadzorczej spółki oraz życiorysy zawodowe członków tych organów wraz z informacją na temat spełniania przez członków rady nadzorczej kryteriów niezależności;

Zgłaszanie i dokumentowanie sprzeciwu

Zalecenie KE z 15 lutego 2005 r.:

- wyraźnie zgłaszać swój sprzeciw w przypadku stwierdzenia, że decyzja rady (nadzorczej) może zaszkodzić spółce.
- w przypadku podjęcia przez radę (nadzorczą) decyzji, co do której niezależny dyrektor niewykonawczy lub będący członkiem rady nadzorczej ma poważne zastrzeżenia, powinien wyciągnąć z tego wszelkie odpowiednie konsekwencje. Jeśli ma ustąpić, winien wyjaśnić swoje powody w piśmie skierowanym do rady lub komisji rewizyjnej oraz, jeśli jest to wskazane, do właściwego organu zewnętrznego.

Konsultowanie transakcji z podmiotami powiązаныmi

Wytyczne EBA w sprawie zarządzania wewnętrznego:

W polityce należy określić procedury, środki, wymagania w zakresie dokumentacji oraz zadania odnoszące się do identyfikacji konfliktów interesów i zapobiegania im, oceny ich istotności oraz podejmowania środków je minimalizujących. Takie procedury, wymagania, zadania i środki powinny obejmować: ustanowienie odpowiednich procedur dotyczących transakcji z podmiotami powiązаныmi (instytucje mogą między innymi rozważyć (...) **wymóg wiążących konsultacji z członkami niezależnymi** organu zarządzającego)

Kontakt z nadzorem

BCBS Guidelines – Corporate Governance Principles for Banks:

supervisors may, for example, meet with the full board of directors annually, but more frequently with the chairman or lead or senior independent director and with key committee chairs;

Udział w komitetach

Wytyczne EBA w sprawie zarządzania wewnętrznego:

- Członkowie niezależni organu zarządzającego pełniące funkcję nadzorczą powinni być aktywnie zaangażowani w pracę komitetów.
- Instytucje powinny zapewnić, z uwzględnieniem wielkości organu zarządzającego oraz liczby członków niezależnych organu zarządzającego pełniące funkcję nadzorczą, aby różne komitety nie składały się z tej samej grupy członków.

Dobre praktyki GPW:

W zakresie zadań i funkcjonowania komitetów działających w radzie nadzorczej zastosowanie mają postanowienia Załącznika I do Zalecenia Komisji Europejskiej, o którym mowa w zasadzie II.Z.4. W przypadku gdy funkcję komitetu audytu pełni rada nadzorcza, powyższe zasady stosuje się odpowiednio.

Zalecenie KE z 15 lutego 2005 r.:

Rady powinny być zorganizowane w taki sposób, by wystarczająca liczba niezależnych dyrektorów niewykonawczych lub będących członkami rady nadzorczej odgrywała skuteczną rolę w kluczowych obszarach, w których istnieje szczególnie wysokie ryzyko potencjalnej sprzeczności interesów. W tym celu (...) komisja ds. nominacji, komisja ds. wynagrodzeń i komisja rewizyjna powinny być tworzone w radzie (nadzorczej), gdzie rada odgrywa rolę w obszarze nominowania, wynagradzania i rewizji stosownie do prawa krajowego, z uwzględnieniem załącznika I.

Udział w komitetach

BCBS Guidelines – Corporate Governance Principles for Banks:

- In the interest of greater transparency and accountability, a board should disclose the committees it has established, their mandates and their composition (including members who are considered to be independent).
- A committee chair should be an independent, non-executive board member.

Udział w komitetach – komitet ds. mianowań

Wytyczne EBA w sprawie zarządzania wewnętrznego:

W przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym i innych instytucji o znaczeniu systemowym komitet ds. mianowań powinien składać się w większości z członków niezależnych oraz powinien mu przewodniczyć członek niezależny. W innych istotnych instytucjach określonych przez właściwe organy lub prawo krajowe w skład komitetu ds. mianowań powinna wchodzić wystarczająca liczba członków niezależnych; instytucje takie mogą również uznać za dobrą praktykę taką, zgodnie z którą przewodniczącym komitetu ds. mianowań jest członek niezależny.

BCBS Guidelines – Corporate Governance Principles for Banks:

The bank should have in place a nomination committee or similar body, composed of a sufficient number of independent board members, which identifies and nominates candidates after having taken into account the criteria described above.

Udział w komitetach – komitet ds. ryzyka

Wytyczne EBA w sprawie zarządzania wewnętrznego:

W przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym i innych instytucji o znaczeniu systemowym komitet ds. ryzyka powinien składać się w większości z członków niezależnych. W przypadku globalnych instytucji o znaczeniu systemowym i innych instytucji o znaczeniu systemowym przewodniczący komitetu ds. ryzyka powinien być członkiem niezależnym. W innych istotnych instytucjach określonych przez właściwe organy lub prawo krajowe w skład komitetu ds. ryzyka powinna wchodzić wystarczająca liczba członków niezależnych, a przewodniczącym komitetu ds. ryzyka powinien być w miarę możliwości członek niezależny. We wszystkich instytucjach przewodniczącym komitetu ds. ryzyka nie powinien być przewodniczący organu zarządzającego ani przewodniczący żadnego innego komitetu.

BCBS Guidelines – Corporate Governance Principles for Banks:

A risk committee should: should have a chair who is an independent director and not the chair of the board or of any other committee; should include a majority of members who are independent;

Udział w komitetach – komitet ds. audytu

Dobre praktyki GPW:

Przewodniczący komitetu audytu spełnia kryteria niezależności wskazane w zasadzie II.Z.4.

BCBS Guidelines – Corporate Governance Principles for Banks:

An audit committee should have a chair who is independent and is not the chair of the board or of any other committee; be made up entirely of independent or non-executive board members;

Obowiązki niezależnego członka rady nadzorczej - Komitet audytu

Ustawa o rachunkowości (art. 4a):

1. Kierownik jednostki oraz **członkowie rady nadzorczej** lub innego organu nadzorującego jednostki są **zobowiązani** do zapewnienia, aby sprawozdanie finansowe, skonsolidowane sprawozdanie finansowe, sprawozdanie z działalności oraz sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej spełniały wymagania przewidziane w ustawie.
2. Kierownik jednostki oraz **członkowie rady nadzorczej** lub innego organu nadzorującego jednostki **odpowiadają** solidarnie wobec spółki **za szkodę** wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem stanowiącym naruszenie obowiązku wynikającego z ust. 1.

(dodatkowo odpowiedzialność karna na podstawie art. 77 za brak sprawozdania lub jego nierzetelność)

Opracowanie polityki i kryteriów wyboru firmy audytorskiej:

Ustawa o biegłych rewidentach:

- opracowywanie polityki wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzania badania;
- określanie procedury wyboru firmy audytorskiej przez jednostkę zainteresowania publicznego;

Rekomendowanie wyboru firmy audytorskiej:

Ustawa o biegłych rewidentach:

- przedstawianie radzie nadzorczej lub innemu organowi nadzorczemu lub kontrolnemu, lub organowi, o którym mowa w art. 66 ust. 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, rekomendacji, o której mowa w art. 16 ust. 2 rozporządzenia nr 537/2014, zgodnie z politykami, o których mowa w pkt 5 i 6;

Monitorowanie procesu sprawozdawczości i badania sprawozdań:

Ustawa o biegłych rewidentach:

- "monitorowanie:
 - a) procesu sprawozdawczości finansowej,
 - b) skuteczności systemów kontroli wewnętrznej i systemów zarządzania ryzykiem oraz audytu wewnętrznego, w tym w zakresie sprawozdawczości finansowej,
 - c) wykonywania czynności rewizji finansowej, w szczególności przeprowadzania przez firmę audytorską badania, z uwzględnieniem wszelkich wniosków i ustaleń Komisji Nadzoru Audytowego wynikających z kontroli przeprowadzonej w firmie audytorskiej;
- przedkładanie zaleceń mających na celu zapewnienie rzetelności procesu sprawozdawczości finansowej w jednostce zainteresowania publicznego.

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych:

Komitet audytu lub organ nadzorujący w ramach monitorowania wykonywania czynności rewizji finansowej powinien uzgadniać zasady przeprowadzania czynności przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych, w tym w zakresie proponowanego planu czynności.

Monitorowanie niezależności biegłego rewidenta

Ustawa o biegłych rewidentach:

- opracowywanie polityki świadczenia przez firmę audytorską przeprowadzającą badanie, przez podmioty powiązane z tą firmą audytorską oraz przez członka sieci firmy audytorskiej dozwolonych usług niebędących badaniem;
- kontrolowanie i monitorowanie niezależności biegłego rewidenta i firmy audytorskiej, w szczególności w przypadku, gdy na rzecz jednostki zainteresowania publicznego świadczone są przez firmę audytorską inne usługi niż badanie;
- dokonywanie oceny niezależności biegłego rewidenta oraz wyrażanie zgody na świadczenie przez niego dozwolonych usług niebędących badaniem w jednostce zainteresowania publicznego;

Obowiązki informacyjne i dokumentacyjne związane z badaniem sprawozdania

Ustawa o biegłych rewidentach:

informowanie rady nadzorczej lub innego organu nadzorczego lub kontrolnego jednostki zainteresowania publicznego o wynikach badania oraz wyjaśnianie, w jaki sposób badanie to przyczyniło się do rzetelności sprawozdawczości finansowej w jednostce zainteresowania publicznego, a także jaka była rola komitetu audytu w procesie badania;

Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych:

- Współpraca komitetu audytu i organu nadzorującego z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych powinna zostać udokumentowana. Rozwiązanie umowy z podmiotem uprawnionym do badania sprawozdań finansowych powinno zostać poddane ocenie organu nadzorującego, który informację o przyczynach tego rozwiązania zamieści w corocznym raporcie zawierającym ocenę sprawozdań finansowych instytucji nadzorowanej.
- Komitet audytu lub organ nadzorujący podczas przedstawiania wyników czynności rewizji finansowej przez podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych powinien wyrazić swoją opinię o sprawozdaniu finansowym, którego dotyczą czynności rewizji finansowej.

Specyfika poszczególnych rodzajów instytucji nadzorowanych

Banki spółdzielcze: komitet audytu i kryteria niezależności:

Ustawa o biegłych rewidentach:

- pełnienie funkcji komitetu audytu w celu wykonywania obowiązków komitetu audytu (...) może zostać powierzone radzie nadzorczej (...);
- skrócony cool-down period między sprawowaniem funkcji w zarządzie lub zatrudnieniem w banku, a pełnieniem funkcji niezależnego członka rady: 1 rok;

Możliwość powierzenia badania związkowi rewizyjnemu

(art. 135 ustawy o biegłych rewidentach i art. 15 ustawy o bankach spółdzielczych)

Monitorowanie systemu zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej przez organ zarządzający systemem ochrony (art. 10 ustawy Prawo bankowe)

Spółki publiczne – związane Dobrymi Praktykami na zasadzie comply or explain

(jednostką zainteresowania banki są z definicji niezależnie od notowania na rynku regulowanym)

Główne problemy w dotychczasowej praktyce

- *„Zawodowi” niezależni członkowie rad nadzorczych*
- *Brak należytego dokumentowania spełnienia kryteriów niezależności*
- *Brak należytego nadzoru komitetu audytu nad sprawozdawczością finansową i badaniem sprawozdań*
- *Nadmierna rotacja na stanowiskach w radzie, brak oceny przy odwołaniu członków*

„Zawodowi” niezależni członkowie rad nadzorczych

Osoby większą część dochodów czerpiące z pełnienia funkcji „niezależnych” członków rad nadzorczych w obrębie jednej grupy kapitałowej.

Brak należytego dokumentowania spełnienia kryteriów niezależności

Przekazana do KNF informacja nie wystarczy do przeprowadzenia weryfikacji spełnienia kryteriów niezależności.

Brak należytego nadzoru komitetu audytu nad sprawozdawczością finansową i badaniem sprawozdań

Przypadki istotnych błędów w sprawozdawczości finansowych, w tym w wynikach badania sprawozdania obciążają nie tylko firmę audytorską/biegłego rewidenta, ale też członków komitetu audytu. Mogą skutkować negatywną oceną rękopisów tych osób i zastosowaniem odpowiednich środków nadzorczych.

Nadmierna rotacja na stanowiskach w radzie, brak oceny przy odwołaniu członków

Nadmierna rotacja bez odpowiedniego uzasadnienia może podważać niezależność członków rady nadzorczej. W przypadku odwołania/rezygnacji członków rady nadzorczej KNF oczekuje przedstawienia oceny i uzasadnienia.

Ocena obowiązujących regulacji

Pokryzysowe raporty OECD:

- Dążenie do spełnienia kryteriów niezależności czasem odbywa się kosztem kolektywnej odpowiedzialności;
- Współczesny zakres obowiązków członka rady powoduje, że nie da się ich skutecznie wykonywać „na niepełny etat”, ale pełnoetatowe zaangażowanie osłabia niezależność;
- Niezależni dyrektorzy odgrywają pozytywną rolę w komitetach wynagrodzeń;
- W zakresie bezpiecznego zarządzania większe znaczenie ma dostęp rady nadzorczej do informacji oraz egzekwowanie odpowiedzialności członków rady nadzorczej;

Mieszane oceny wpływu niezależnych członków na wyniki i poziom ryzyka:

- W chwili ogłoszenia upadłości w dziesięcioosobowej radzie Lehman Brothers było ośmiu członków niezależnych;
- Skuteczność niezależnych dyrektorów w ochronie interesów akcjonariuszy mniejszościowych zależy od:
 - dojrzałości rynku – na rynkach rozwijających się niezależni członkowie rady nadzorczej bardziej skłonni do bliskiej współpracy z zarządami;
 - otoczenia regulacyjnego gwarantującą skuteczną egzekucję odpowiedzialności;

Bainbridge and Henderson: „*Outsourcing the Board*”:

- Skuteczniejsze od osób fizycznych w realizacji niezależnych „usług nadzoru” mogą być wyspecjalizowane przedsiębiorstwa;

Perspektywy na przyszłość

- niezależność członków rady nadzorczej jest jedną z kwestii uwzględnianych w ramach aktualnych prac nad nową „**Metodyką oceny Fit&Proper**” w UKNF;
- KNF przykłada rosnącą wagę do **udokumentowania spełniania kryteriów niezależności oraz aktualizacji oceny w tym zakresie w trakcie kadencji;**
- KNF przykłada rosnącą wagę do **egzekwowania odpowiedzialności członków rad nadzorczych** za realizację ich obowiązków i może stosować środki nadzorcze zarówno wobec członków rad nadzorczych, jak i wobec strategicznych akcjonariuszy, którzy nie są w stanie zapewnić należytego funkcjonowania rady nadzorczej;

Departament Licencji Bankowych

dlb@knf.gov.pl

+48 22 262 48 13

ul. Piękna 20, 00-549 Warszawa

www.knf.gov.pl